

การศึกษาการบริหารเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่
 สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่
 อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม¹

A study of the management Village and urban community fund
 network in Omyai Subdistrict. Ban Omyai model community financial
 institution, Village No. 8, Omyai Subdistrict, Sampran District,
 Nakhonpathom Province.

กันภัทร นาเอี่ยม²

ดร.ศิริรักษ์ นิต์ศน์เอก³

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระยุทธ พรพจน์ธนา⁴

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระเรื่องการศึกษาการบริหารเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการบริหารงาน การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือของสมาชิก เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และ 2) เพื่อศึกษาถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในการบริหารงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยศึกษาจากระเบียบ กฎหมายและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ คณะกรรมการบริหารงาน และสมาชิกของเครือข่ายกองทุน จำนวนรวม 9 คน ผลการทำการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารงานของคณะกรรมการ จะมีแนวทางที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยหลักการบริหารงานจากระเบียบ กฎหมาย ซึ่งบัญญัติขึ้นโดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สทบ.)

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงาน, การมีส่วนร่วม, ปัญหาและอุปสรรค

1 บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาการบริหารเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

2 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3 อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

4 ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

การคัดเลือกคณะกรรมการจะใช้หลักการกระจายตัว ให้มีคณะกรรมการอยู่เต็มพื้นที่ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นการสอดส่องพฤติกรรมของสมาชิกกองทุนในเบื้องต้น คณะกรรมการจะต้องมีความเสียสละ และมีความซื่อสัตย์ มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิกที่ต้องการกู้ยืมเงินร่วมกัน มีการเปิดให้ชำระเงินคืนแบบเป็นรายวันได้ ขยายเวลาเปิดทำการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกทุกกลุ่มอาชีพ มีการติดตามทวงถามหนี้สินแบบเป็นระบบ และเป็นขั้นตอน สมาชิกเครือข่ายกองทุน เข้ามามีส่วนร่วมในด้านของการตัดสินใจ การตรวจสอบประเมินผลผ่านการจัดเวทีประชาคมประจำปี สมาชิกที่ทำการกู้ยืมเงินส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงกัน และในด้านของปัญหาและอุปสรรค พบว่ามีปัญหาของคณะกรรมการ ที่การสรรหาบุคคลรุ่นใหม่เข้ามาทำงานค่อนข้างยาก เนื่องจากปัญหาด้านค่าตอบแทน และปัญหาจากสมาชิกที่กู้ยืมเงิน แล้วไม่สามารถติดต่อได้ ทำให้เงินสูญเปล่า หรือบางรายต้องทำการฟ้องร้องผ่านทางทนาย ซึ่งส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ได้ไม่คุ้มเสียของเครือข่ายกองทุนฯ

Abstract

Independent research on the study of village and community fund network management in Omyai Subdistrict. Ban Omyai Model Community Financial Institution, Village No. 8 , Omyai Subdistrict, Sampran District, Nakhonpathom Province. The objectives are to I) Study the management model Participation and cooperation of members of the Village and Urban Fund Network in Omyai Subdistrict. Ban Omyai Model Community Financial Institution, Village No. 8, Omyai Subdistrict, Sampran District, Nakhonpathom Province, II) To study various issues in the management of the Omyai Subdistrict Village and community Fund Network. Ban Omyai Model Community Financial Institution, Village No. 8, Omyai Subdistrict, Sampran District, Nakhonpathom Province. By studying the regulations Related laws and documents and semi-structured interview method with key informants being Executive committee and members of the fund network, totaling 9 peoples. The results of the study found that management format of the committee There will be a direction that goes in the same direction. By relying on administrative principles from regulations and laws established by the Village and Urban Community Fund Office. Selection of the committee will be based on the principle of distribution. Let there be committees covering all areas of responsibility. In order to initially monitor the behavior of fund members. The committee must be selfless. And honest There is a committee meeting to consider the qualifications of members who wish to borrow money together. Daily reimbursement is available. Extended opening hours to facilitate members of all professional groups. There is systematic tracking and collection of debts. And it's a step. Fund network members Come take part in decision making. Inspection and evaluation through annual community forums Most borrowing members will cooperate and abide by the agreed upon contract. And in terms of problems and obstacles It was found that there was a problem with the committee. Recruiting the new generation to work is quite difficult due to compensation problems and problems from members who borrow money and can't be contacted waste money Or some people have to sue through a lawyer. This results in expenses that are not worthwhile for the fund network.

Keywords: Management Style, Participation, Problems and obstacles

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากคำแนะนำของธนาคารโลกและที่ปรึกษาชาวอเมริกัน ในการแนะนำแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ประเทศไทยจึงได้มีการจัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2502 และได้มีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2504 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย ให้มีสมรรถนะก้าวทันประเทศอื่น ๆ

ซึ่งในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 7 ที่ผ่านมานั้น จุดประสงค์หลักของแผน จะมุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจเป็นหลัก มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้ประชาชาติ (GDP) เน้นการเจริญเติบโตของฐานเศรษฐกิจ ส่งเสริมด้านการลงทุนและการส่งออก เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้กับประเทศ ในการแข่งขันกับตลาดโลก โดยยุทธศาสตร์ของการพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่ด้านอุตสาหกรรม และการผลิตเพื่อทำการส่งออก โดยมีการวางแผนขั้นตอนในการดำเนินงานตามแผน คือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์เพื่อการขยายฐานในการผลิต

และแม้ว่าระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 – 7 จะประสบผลสำเร็จ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยอาจพบกับความสำเร็จที่อาจไม่ยั่งยืน เพราะการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว จะต้องแลกมาด้วยผลกระทบทางด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ และความเจริญของเศรษฐกิจที่มีลักษณะของการกระจุกตัวเฉพาะพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ไม่ได้มีการกระจายรายได้ลงไปสู่พื้นที่ชนบท หรือท้องถิ่นขนาดเล็กแต่อย่างใด ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาของชุมชนต่าง ๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะในด้านของการอพยพย้ายถิ่นฐานของชนชั้นแรงงาน ซึ่งจากปัญหาในช่วงของแผนพัฒนาฯ ระยะดังกล่าว เมื่อก้าวเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงได้มีการปรับแก้ยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยมีการมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และให้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเท่านั้น และด้วยความต่อเนื่องของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งได้มีการต่อยอดด้านการพัฒนาคน โดยการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการบริหารนำทางประเทศเพื่อให้รอดพ้นจากวิกฤติต่าง ๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์พองสบู่แตกในช่วงปี พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้ผู้นำ หรือผู้ทำหน้าที่ในการพัฒนาประเทศทุกฝ่าย ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ และการพึ่งพาตนเองของคนในระดับรากหญ้าขึ้น

ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2544 พรรคเพื่อไทยจึงได้ผุดนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น ซึ่งถือเป็นนโยบายหลักที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง และเป็นนโยบายที่ส่งผลให้พรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งในสมัยนั้น และได้ทำการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้แกนนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และได้ทำการแถลงต่อสภาเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งถือได้ว่าเป็นนโยบายเร่งด่วน และมีการเร่งรัดให้เริ่มดำเนินการโดยเร็ว โดยสามารถพิจารณาได้จากการประกาศจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติภายในระยะเวลาสองเดือนหลังจากที่ได้มีการแถลงนโยบายต่อสภา โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นสร้างโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชน ได้เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับชุมชน อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง และการพึ่งพากันเองของคนในชุมชน ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่ได้มีการกระจาย

อำนาจลงสู่ท้องถิ่นอย่างมีความเป็นรูปธรรม ซึ่งรัฐบาลได้ทำการจัดสรรเงินให้กับกองทุนที่ได้รับการจัดตั้งครั้งแรก เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2544 เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนภายในกองทุน ๆ ละ 1 ล้านบาท

จากนโยบายดังกล่าว และการจัดตั้งกองทุนในครั้งแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มาจนถึงปัจจุบัน นับได้ว่าเป็นเวลากว่า 20 ปี ซึ่งพบว่าหลายกองทุน ที่ได้ทำการบริหารงานจนสามารถประสบความสำเร็จ จนได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายทั้งในระดับท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศอย่างมากมาย ชาวบ้านในพื้นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีอาชีพที่มั่นคง รายได้ครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น ปัญหาหนี้สินนอกระบบลดลงอย่างมาก ซึ่งบางกองทุน สามารถบริหารงานจนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบ” ประจำตำบลได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบได้ว่ามีอีกหลายกองทุน ที่ประสบปัญหาด้านการจัดการกองทุน กล่าวคือ การจัดการกองทุนที่ไม่ประสบผลสำเร็จได้ดีเท่าที่ควร ซึ่งอาจมีปัจจัย และอุปสรรคต่าง ๆ มากมายที่เป็นส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การขาดความรู้ ความสามารถของคณะกรรมการ ความไม่ซื่อสัตย์ สุจริต มีการเอื้อผลประโยชน์ต่อพวกพ้องของตนเอง หรือแม้แต่การขาดซึ่งความร่วมมือ หรือการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของสมาชิก การไม่มีวินัยในการชำระเงินก่อให้เกิดหนี้ค้างชำระ เงินทุนที่ต้องใช้หมุนเวียนภายในกองทุนสูญเปล่า

จากเหตุผลของความประสบผลสำเร็จ และไม่ประสบผลสำเร็จที่เกิดขึ้นนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ประสบผลสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นการศึกษาถึงรูปแบบในการบริหารงาน ปัญหาและอุปสรรคที่พบเจอ ตลอดจนจนถึงแนวทางในการแก้ไข และศึกษาถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือของสมาชิกกองทุน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงาน การมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการบริหารงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 รูปแบบในการบริหารงาน การเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม และระดับของการให้ความร่วมมือของสมาชิกในด้านต่าง ๆ
 - 1.2 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารงาน
 - 1.3 เอกสาร ระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารงาน
2. ขอบเขตด้านพื้นที่
 - 2.1 เฉพาะพื้นที่ความรับผิดชอบของเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1 คณะกรรมการเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

3.2 สมาชิกเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

4.1 ศึกษาระหว่างช่วงเวลาที่ได้เริ่มทำการจัดตั้งกองทุนคือ ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน

4.2 ระยะเวลาทำการศึกษาคือ ช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน 2566

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงรูปแบบการบริหารงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

2. ได้ทราบประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

3. ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือของสมาชิกเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

4. สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกองทุนอื่น ๆ ได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

จากคู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริหารจัดการทางาน (2562, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ ขั้นตอนวิธีการในการปฏิบัติซึ่งได้แสดงออกถึงความต้องการและความเป็นห่วงเป็นใย หรือการแสดงออกทางทัศนคติของสาธารณชน ที่ต้องการมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจ ในขณะที่หนังสือคู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548 (2548, หน้า 32) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วม คือ การกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่ได้มีการเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชนโดยรวมอย่างแท้จริง โดยการมีส่วนร่วมนี้ จะต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางความคิดที่มีความเป็นอิสระ และเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจของประชาชนในการที่จะเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ วชิรวัชร งามละม่อม (2559,ออนไลน์) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกภาคส่วน ซึ่งมีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่ขั้นตอนของการคิด การตัดสินใจ การติดตามและประเมินผล อย่างมีความเป็นอิสระภาพ และมีอิสระ และมี

การนำผลที่ได้ไปร่วมดำเนินการแก้ไขและพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล สำหรับสมบัติ นามบุรี (2562, หน้า 186) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้กับประชาชน ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ไม่ว่าจะในทางตรงหรือทางอ้อม โดยจะมีส่วนร่วมในการช่วยคิด ตัดสินใจ ร่วมกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของสังคม และเพื่อการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสุธาวิ กลิ่นอุบล (2562, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มบุคคลหรือสมาชิกภายในองค์กรหรือชุมชน ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง และร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม ร่วมกันรับผลได้และผลเสีย รวมถึงการร่วมกันประเมินผลในกิจกรรมนั้น ๆ

รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

อรพินท์ สฟโชคชัย (2550, หน้า 1) ได้อธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ และสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเป็นอิสระ 2) การมีส่วนร่วมทางด้านการให้คำเสนอแนะ และการให้แนวทางเพื่อการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และ 5) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ในขณะที่ จินตวีร์ สุขเกษม (2554, ออนไลน์) ได้อธิบายถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ว่ามี 4 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) การมีส่วนร่วมด้านการให้คำปรึกษาหารือ 3) การมีส่วนร่วมผ่านการประชุม ซึ่งสามารถแบ่งย่อยได้อีก 3 ระดับ คือ ระดับชุมชน เชิงวิชาการ และการจัดประชาพิจารณ์หรือการประชุม และรูปแบบที่ 4) การมีส่วนร่วมทางด้านการตัดสินใจ

ประเภทของการมีส่วนร่วม

เฉลียว บุญภักดี และคนอื่น ๆ (2545, หน้า 115) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ คือการมีส่วนร่วมที่เมื่อวิเคราะห์ในเชิงอำนาจแล้ว จะพบว่ามี ความไม่เท่าเทียมกัน 2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน คือ การมีส่วนร่วมที่มีระเบียบ กฎหมายเข้ามาเป็นตัวกำหนดขอบเขต กล่าวคือทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และ 3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย โดยถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ขณะที่จินตนา สุขจรรย์ (2549, อ้างถึงใน สมบัติ นามบุรี, 2562, หน้า 192) ได้แบ่งประเภทของการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การมีส่วนร่วมที่แท้จริง คือ การเปิดโอกาสให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มต้นของกิจกรรมจนจบ ไม่ว่าจะจะเป็นขั้นของการศึกษาวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การดำเนินงานและการสรุปผล 2) การมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเฉพาะบางส่วน หรือการเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะที่ผู้ดำเนินงานได้กำหนดขอบเขตไว้ให้แล้ว ซึ่งเมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, อ้างถึงในสมบัติ นามบุรี, 2562, หน้า 192) ก็ได้จำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมไว้ 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือ 1) การมีส่วนร่วมโดยตรง คือการที่ผู้บริหารหรือเจ้าของโครงการ ได้เปิดโอกาสให้ผู้อื่น ไม่ว่าจะป็นชาวบ้าน ประชาชนหรือผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ในการได้รับผลดีหรือผลเสียที่อาจเกิดขึ้นนั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของการเป็น คณะกรรมการ ที่ปรึกษาในการให้ข้อคิดหรือข้อเสนอแนะ 2) การมีส่วนร่วมโดยอ้อม คือ การร่วมกันทำ

กิจกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน แต่ว่าการมีส่วนร่วมนั้น ไม่ได้เกิดการตัดสินใจร่วมกันในกระบวนการของการบริหารหรือการร่วมกันตัดสินใจ

2. แนวคิดและทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

พระดาเวเนื่อ บุตรศรีทา (2014, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายทางสังคมว่า เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมของบุคคล กลุ่มคนหรือองค์กร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ในลักษณะของการประสาน การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมใด ๆ ร่วมกัน โดยจะต้องผ่านกระบวนการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การติดต่อสื่อสารและการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเป็นการเสริมสร้างพลังในการปฏิบัติงาน และสามารถร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และปฐมภรณ์ บุชปธำรง (เครือข่ายทางสังคม, 2549, หน้า 363) ได้ให้ความหมายว่า เครือข่ายทางสังคม ประกอบไปด้วยการพิจารณาองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ซึ่งอาจหมายถึงการพิจารณาเครือข่ายทางสังคม ในฐานะที่เป็นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลในชุมชน โดยผ่านระบบที่ได้เป็นทางการมากนัก และจะมีการสนับสนุนด้านวัตถุ การบริการชุมชน ด้านข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่ สนธยา พลศรี (2550, หน้า 207) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เครือข่ายทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น และมีความเชื่อมโยงต่อกัน โดยการเชื่อมโยงนี้ อาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคลด้วยกันเอง หรือบุคคลต่อกัน หรือระหว่างกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นเครือข่ายย่อย ๆ ที่อยู่ภายใต้หรือภายในเครือข่ายใหญ่ โดยการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายนี้ จะไม่เป็นเพียงการเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นแบบทั่ว ๆ ไป แต่จะต้องมาจากการที่บุคคลหรือกลุ่มนั้น ๆ มีเป้าหมายและจุดประสงค์ความสำเร็จที่เป็นทิศทางเดียวกัน

ประเภทของเครือข่ายทางสังคม

เสรี พงศ์พิศ (2548, หน้า 198 – 199) ได้ทำการจำแนกประเภทของเครือข่ายโดยอาศัยปัจจัยของสมาชิก พื้นที่ และกิจกรรมหลักที่ทำร่วมกัน ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของเครือข่ายได้ดังนี้ 1) เครือข่ายที่อยู่ในลักษณะแนวราบ เป็นการประสานบุคคลที่มีคุณลักษณะในระดับและอาชีพเดียวกัน มาร่วมประสานเป็นเครือข่ายต่อกัน 2) เครือข่ายที่อยู่ในลักษณะแนวตั้ง เป็นการนำบุคคลที่อยู่ในระดับ หรืออาชีพที่มีความแตกต่างกัน มารวมเข้าด้วยกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือ และความเข้าใจร่วมกัน 3) การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดีขึ้น รวมถึงมีการร่วมมือกันในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของผลงานที่ดียิ่งขึ้น 4) การรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในด้านของการส่งเสริมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการรวมกันเป็นเครือข่ายเพื่อทำการวิจัย การศึกษา การจัดการทรัพยากร หรือการฝึกอบรม ในขณะเดียวกันนฤมล นิราทร (2543, หน้า 18-21) ก็ได้ทำการจำแนกประเภทเครือข่ายทางสังคมออกเป็น 4 ประเภทโดยอิงเกณฑ์มิติต่าง ๆ คือ 1) มิติด้านพื้นที่ในการดำเนินการ เช่นเครือข่ายระดับประเทศ ระดับจังหวัด ระดับภาค อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน 2) มิติด้านกิจกรรมหรือประเด็นปัญหา 3) มิติด้านอาชีพหรือสถานภาพทางด้านสังคม และ 4) มิติด้านรูปแบบโครงสร้างหรือความสัมพันธ์

ลักษณะของเครือข่ายทางสังคม

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 264 – 265) ได้กล่าวถึงลักษณะของเครือข่ายทางสังคมไว้ 10 ประการ คือ 1) การมีผู้นำ สมาชิกที่มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินกิจการและขยายกิจการนั้นออกไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การเกิดขึ้นของภูมิปัญญาความรู้และองค์ความรู้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นโดยสมาชิก ชุมชนภายในท้องถิ่น หรืออาจเกิดจากการนำองค์ความรู้จากภายนอกมาเผยแพร่ภายในชุมชนและกลายเป็นความรู้ใหม่ 3) การมีสัมพันธ์ภาพที่ดี ซึ่งเครือข่ายที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งภายในและภายนอก จะทำให้การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายมีความราบรื่น และเป็นที่ยอมรับ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน 4) การเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก 5) ความต่อเนื่องของการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยเครือข่ายสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมใด ๆ ด้วยตนเองไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก 6) การมีทรัพยากรในการดำเนินงานที่เพียงพอ ไม่ว่าจะได้มาจากการสรรหาด้วยตนเอง หรือการแบ่งปัน ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 7) สมาชิกในเครือข่าย สามารถเรียนรู้และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ 8) การติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างเครือข่ายและสมาชิก มีความสะดวก เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน 9) การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดี ส่งผลให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 10) เครือข่ายมีระบบติดตามที่ดี และมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ สามารถให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างทันท่วงที

ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตะกั่วทุ่ง (2560, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของกองทุนหมู่บ้านไว้ว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ แหล่งเงินทุนหมุนเวียน ที่รัฐบาลได้มีนโยบายเร่งด่วนให้ทำการจัดตั้งขึ้น โดยเริ่มจากการจัดสรรเงินทุนจำนวน 1 ล้านบาท ให้กับทุกกองทุน เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนในการแก้ไขปัญหาความยากจน การกู้เงินนอกระบบ เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และบรรเทาเหตุจำเป็นเร่งด่วนของชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า และเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชุมชน ส่งผลให้ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ด้านสังคม เป็นการสร้างโอกาสให้กับประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างแหล่งเงินของตนเอง ผ่านการคิด การตัดสินใจ การบริหารแหล่งเงิน เพื่อก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองในอนาคต 2) ด้านเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการกระจายเงินทุนให้เกิดการหมุนเวียนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างงาน หรือวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน 3) ด้านการเมือง เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม 4) ด้านวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความสามัคคี ความเอื้ออาทร และการกระจายความเสมอภาคให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ในขณะที่ ประเวศ วะสี (2544, ออนไลน์) ได้อธิบายความหมายของกองทุนหมู่บ้านไว้ในสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สพท.) ว่า กองทุนที่ประกอบด้วยทุนที่เป็นคน ทุนทางสังคมที่ได้เชื่อมต่อ และประสานปัจเจกบุคคลเข้ามาเป็นกลุ่มคน หรือสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ที่หมายถึงวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนแต่ละกลุ่ม ที่มีความสอดคล้องกันกับสิ่งแวดล้อม ทุนทางศีลธรรม คือ ความถูกต้องในการอยู่ร่วมกัน ความมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความเอื้ออาทรต่อกัน ความไว้วางใจกัน ความ

เสียดุล ความเชื่อสัจธรรมสุจริต ทนทางปัญญา คือกระบวนการเรียนรู้ในการที่จะอยู่ร่วมกัน โดยการใช้อำนาจ ความรู้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชน มาวิเคราะห์ให้เกิดเป็นปัญญา และเป็นการจัดการเพื่อให้การอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน หรือคนกับธรรมชาติ และระหว่างชุมชนกับโลกภายนอกชุมชน เกิดขึ้นและเป็นไปอย่างมีความสมดุล และเกิดความสงบสุขต่อกัน

วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544, ออนไลน์) ได้ให้วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไว้ ดังนี้ 1) เพื่อให้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับการหมุนเวียน เพื่อการลงทุนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ สำหรับลดรายจ่ายของครัวเรือน และเพื่อเป็นการบรรเทาเหตุฉุกเฉิน หรือความจำเป็นเร่งด่วนแก่คนในชุมชน 2) เพื่อเป็นการส่งเสริมและกระบวนการให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการเพิ่มขีดความสามารถและพัฒนาศักยภาพในการจัดระบบบริหารเงินกองทุน และการบริหารจัดการเงินกองทุนด้วยตนเอง 3) เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองให้กับคนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งในมิติด้านการเรียนรู้ ด้านการสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การเสริมสร้างศักยภาพและเพื่อเป็นการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4) เพื่อเป็นการส่งเสริมและการกระตุ้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระดับรากหญ้า และเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต 5) เพื่อให้หมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองมีขีดความสามารถและศักยภาพมากขึ้น และประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองมีความเข้มแข็ง

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้าน

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544, ออนไลน์) ได้ระบุปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านไว้ว่า 1) เป็นการเสริมสร้างให้เกิดจิตสำนึกในความเป็นชุมชนและท้องถิ่น 2) ชุมชนเป็นตัวหลักในการกำหนดอนาคต และสามารถจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง 3) มีความเกื้อกูลผลประโยชน์ และการสร้างโอกาส ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน 4) เชื่อมโยงกระบวนการปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ ภาคเอกชนและประชาสังคม 5) เป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น และเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันธิยา ดอกไม้ (2565, บทคัดย่อ, หน้า II-III) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร โดยมีจุดประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกองทุน และความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุน ในเขตอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และเพื่อการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการบริหารและการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งจากผลวิจัยสรุปได้ว่าการบริหารกองทุนหมู่บ้านภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนอยู่ในระดับมาก และมีผลรวมของความสำเร็จในด้านการบริหารงานกองทุน อยู่ในระดับปานกลาง

ไพบุลย์ พูนพิพัฒน์ (2559, บทคัดย่อ, หน้า จ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลหนองน้ำใส อำเภอกาฬ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมี

วัตถุประสงค์คือ เพื่อทำการศึกษาประสิทธิภาพการดำเนินงาน และแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของ คณะกรรมการกองทุน ซึ่งผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งในด้านของความเป็นรูปธรรม ด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการ และด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้ใช้บริการ อยู่ในระดับสูงทุกด้าน และในส่วนของแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานนั้น พบว่ามี 3 แนวทางด้วยกัน คือ 1) การให้ความช่วยเหลือ หรือหาแนวทางในการสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิก 2) ควรจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารงาน และ 3) เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สมาชิกได้ทราบข้อมูลอย่างทั่วถึง

สายสุดา จิตรเกษม (2554, บทคัดย่อ, หน้า (3)-(4)) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ ตำบลห้วยยา อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาประสิทธิภาพในการดำเนินงานและศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ โดยผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ มีประสิทธิภาพในระดับมาก จำนวนของคณะกรรมการกองทุนมีความเหมาะสมต่อการให้บริการในระดับมาก และความเหมาะสมในการคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่บริหารงานกองทุน อยู่ในระดับที่รองลงมา ในด้านของการดำเนินงานกองทุนพบว่า มีระดับของความเร็วอยู่ในระดับมาก และมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของผู้กู้เงิน อยู่ในระดับรอง และการจัดสรรเงินพบว่า การพิจารณาเงินกู้มีความเสมอภาค และตามลำดับ ความจำเป็น อยู่ในระดับมาก และการพิจารณาให้กู้ยืมแก่สมาชิกได้ตามกำหนดการอยู่ในระดับรองลงมา

ทางด้านของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่าการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนของคณะกรรมการยังมีอยู่น้อย สมาชิกยังไม่ค่อยมีการให้ความร่วมมือในด้านของการแสดงความคิดเห็น การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเท่าที่ควร การประชาสัมพันธ์ข่าวสารยังไม่ทั่วถึง สมาชิกบางส่วนยังไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเท่าที่ควร และจำนวนเงินหมุนเวียนที่ให้ทำการกู้ยืม ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และจำนวนสมาชิกกองทุน

อดิศักดิ์ วงศ์อายุตาล (2564, บทคัดย่อ, หน้า 1) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของประชาชน ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอน้อยสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกองทุน ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผน การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการพัฒนาปรับปรุง โดยผลการวิจัยพบว่า มีความเห็นในด้านของการวางแผนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการพัฒนาปรับปรุง ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติงานและด้านการปฏิบัติงานตามแผน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

วิชุดา สร้อยสุด (2565, บทคัดย่อ, หน้า 399-400) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลศรีนคร อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการกองทุน และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยผลการวิจัยพบว่า

ระดับแนวทางในการบริหารจัดการกองทุน และการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารจัดการกองทุน มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นไปตามความน่าจะเป็น (non-probability) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารงานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการบริหารงาน จำนวน 4 ราย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบอลหิมะ (snowball sampling) โดยการพิจารณาข้อมูลตัวอย่างจากสมาชิกกองทุนฯ ผู้ให้ข้อมูลคนแรก และคำแนะนำหรือชี้แนะสมาชิกกองทุนฯ ผู้ที่มีความเหมาะสมจะให้ข้อมูลคนต่อไป เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านของการมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือของสมาชิก จำนวน 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งผู้วิจัย จะดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ และตั้งแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า เพื่อใช้สำหรับการเข้าสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารงาน และสมาชิกเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมมาได้ นำมาสรุปผล และนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และใช้วิธีการบรรยายความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรมอย่างมีความชัดเจน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในด้านของรูปแบบการบริหารงานพบว่า ปัจจุบันเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เปิดทำการทุกวันจันทร์ – ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 06.00 – 14.00 น. เว้นวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ เพื่อเป็นการตอบสนองและอำนวยความสะดวกให้กับสมาชิกกองทุน ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม สำหรับการรับสมัครสมาชิกจะไม่มีกำหนดอายุไว้ แต่จะต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านที่เป็นพื้นที่ในความรับผิดชอบของกองทุนไม่ต่ำกว่าหกเดือน โดยจะเปิดให้กู้ยืมได้เฉพาะสมาชิกที่มีอายุสิบแปดปีขึ้นไป และมีการฝาก “เงินสัจจะ” ไว้กับกองทุนแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน ในอัตราดอกเบี้ยร้อยละหนึ่งบาท ผู้กู้รายใหม่สามารถทำการกู้ยืมได้สูงสุดรายละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท กำหนดผ่อนชำระคืนภายในหนึ่งปี และหากมีวินัยทางการผ่อนชำระที่ดี ก็สามารถเพิ่มวงเงินได้จากหนึ่งหมื่น เป็นสองและสามหมื่นตามลำดับ สูงสุดจะอนุมัติได้ไม่เกินรายละห้าหมื่นบาท ซึ่งก็ได้มีการเปิดรับชำระคืนแบบเป็นรายวันให้กับสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มอาชีพค้าขาย ที่ไม่มั่นใจว่าตนเองจะสามารถรวบรวมเงินเป็นก้อนเพื่อมาชำระในปลายเดือนได้ เป็นการเปิดโอกาสให้กับสมาชิกในการรักษาเครดิตทางการเงินของตนเอง ในส่วนของ

การบริหารงานภายในที่เกี่ยวข้องกับการรับชำระเงินคืน จะมีการแบ่งสมุดบัญชีออกเป็นสามส่วนคือ รายรับ รายจ่าย และสมุดสรุปประจำปี โดยทุกครั้งที่ได้มีการรับชำระเงินจากสมาชิก จะทำการบันทึกลงสมุด ส่วนตัวไว้ก่อนทุกครั้ง และเมื่อได้นำเงินไปเข้าบัญชีธนาคารก็จะนำมาบันทึกลงสมุดบัญชีรายรับอีกครั้ง และทำการตรวจสอบเบื้องต้นโดยการเปรียบเทียบสมุดใบเสร็จรับเงิน การจดบันทึก และยอดเงินคงเหลือใน ธนาคารว่าตรงกันหรือไม่ สมาชิกที่ขอทำการกู้ยืมเงิน จะต้องส่งคำขอกู้ภายในวันที่ 15 ของเดือน และจะได้มีการเรียกคณะกรรมการเพื่อทำการประชุมพิจารณาคุณสมบัติในการอนุมัติเงินภายใน 3 วันทำการ

หากสมาชิกผู้กู้รายใด ไม่สามารถผ่อนชำระเงินได้ตามข้อตกลง จะมีการประสานงานผ่านทาง โทรศัพท์ เพื่อพูดคุยเหตุความจำเป็นเบื้องต้นก่อน โดยหากมีความจำเป็นจริง ๆ อาจจะทำให้ความช่วยเหลือ โดยการลดเงินรายเดือนที่ต้องผ่อนชำระให้น้อยลง และเพิ่มระยะเวลาการผ่อนให้ แต่หากรายใดที่ไม่สามารถ ติดต่อก็จะต้องส่งฟ้องต่อทนาย

คณะกรรมการบริหารงานกองทุน จะยึดระเบียบที่ออกโดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ (สทพ.) เป็นหลัก คือจะต้องมีคณะกรรมการไม่ต่ำกว่า 9 คน แต่ไม่เกิน 15 คน โดยมาจาก สมาชิกภายในกองทุนเอง และในปัจจุบัน ได้มีการขอมติจากการจัดประชุมประชาคม ให้คณะกรรมการชุด เดิม สามารถสรรหาคณะกรรมการชุดใหม่เข้ามาแทนที่ได้ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงาน

มีการสรุปยอดรายรับ รายจ่ายทุกสิ้นปี และส่งให้คณะกรรมการตำแหน่งผู้ตรวจสอบ ทำการ ตรวจสอบความถูกต้อง และนำส่งอำเภอเพื่อทำการรับรองความถูกต้องอีกครั้ง และจะมีการคำนวณผลกำไร ที่ได้รับจากการปล่อยเงินกู้ และการชำระคืนของสมาชิกมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ และแบ่งเป็นเงินปันผลให้กับ สมาชิกทุกคนในวันที่ได้มีการจัดประชุมประชาคมประจำปี และจะมีการจัดหาของขวัญประจำปีให้กับสมาชิก เช่น ทองคำ เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุประสังค์หลักของการจัดประชุมประชาคมประจำปี เพื่อเป็นการชี้แจง รายละเอียดการดำเนินงานของกองทุนประจำปีนั้น ๆ และจะได้มีการเชิญหน่วยงานต่าง ๆ มาเพื่อพูดคุยกับ สมาชิกในการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน และเพื่อการให้ความรู้เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง

ในด้านของการมีส่วนร่วมและการให้ความร่วมมือของสมาชิกพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ ได้เข้ามามี ส่วนร่วมพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการตัดสินใจ สมาชิกจะเข้ามามีส่วนร่วมผ่านการจัดประชุมประชาคม ประจำปี และการพบปะพูดคุยผ่านทางเครือข่ายกองทุน ด้านการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรม สมาชิกส่วนใหญ่ที่ทำการกู้ยืมเงิน จะให้ความร่วมมือและทำการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ทำการสัญญากันไว้ในวันที่ขอ อนุมัติเงินกู้ ด้านการติดตามประเมินผล สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลทุกปี โดยผ่านการจัด เวทีประชาคมประจำปีเช่นกัน และในด้านของการรับผลประโยชน์ สมาชิกส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจใน ผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของเงินปันผล หรือของขวัญประจำปีกับทางเครือข่ายกองทุน ได้ทำการจัดหาไว้ให้

ในด้านของปัญหาและอุปสรรคพบว่า มีประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอยู่ 2 ส่วน ด้วยกัน คือ 1) ด้านคณะกรรมการ ที่ปัจจุบันค่อนข้างสรรหาบุคคลใหม่ ๆ ที่มีความรู้ ความสามารถเข้า มาร่วมงานค่อนข้างยาก เนื่องจากปัญหาด้านการไม่มีคำตอบแทนของคณะกรรมการ ซึ่งในปัจจุบันค่าใช้จ่าย ค่าครองชีพมีอัตราที่สูงขึ้น จึงทำให้ไม่มีผู้สนใจในการที่จะเข้ามาร่วมดำเนินงานกับกองทุน และประเด็นที่ 2)

คือ ปัญหาของสมาชิกที่เป็นผู้ย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่ 8 เพื่อทำการประกอบอาชีพ และได้ทำการสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก และทำการกู้ยืมเหมือนสมาชิกรายอื่น ๆ แต่เมื่อไม่สามารถทำการประกอบอาชีพได้ หรือการประกอบอาชีพไม่ได้ผลตามที่ต้องการ ก็ทำการย้ายถิ่นฐานกลับไปยังภูมิลำเนาเดิม โดยยังมีหนี้สินคงค้างกับทางกองทุนอยู่ ซึ่งในปัจจุบันด้วยกฎหมายทางทะเบียนราษฎร ที่ไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลได้ ทำให้การติดตามทวงถามต้องกระทำผ่านทางนายความเท่านั้น ซึ่งในส่วนนี้ก่อให้เกิดเป็นค่าใช้จ่ายของกองทุนที่มากขึ้น

สรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล

จากผลการศึกษา พบว่า การบริหารงานเครือข่ายกองทุนฯ ที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จได้นั้น มาจากการที่คณะกรรมการมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คณะกรรมการมีความเข้าใจพื้นฐานของสมาชิก ซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งจะประสบปัญหาความไม่สะดวกในการติดต่อเนื่องด้วยระยะเวลาในการทำงาน หรือการเพิ่มรูปแบบการชำระเงินคืนให้กับกลุ่มสมาชิกที่ประกอบอาชีพแบบรายวัน หรือกลุ่มสมาชิกที่ไม่มั่นใจว่าตนเองจะสามารถรวบรวมเงินเพื่อทำการชำระคืนแบบรายเดือนได้ และการได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกเครือข่ายกองทุนฯ โดยให้สิทธิ์ในการตรวจสอบความถูกต้องและความโปร่งใสในการบริหารงาน การเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกในการร่วมกันเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการดำเนินงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบุลย์ พูนพิพัฒน์ (2559, บทคัดย่อ, หน้า จ) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลหนองน้ำใส อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนอยู่ในระดับสูง เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้านจะเห็นได้ว่าด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ และด้านคณะกรรมการกองทุนมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการอยู่ระดับสูงทุกด้าน

การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารงานเครือข่ายกองทุนฯ ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการของเครือข่ายกองทุนฯ ได้มีการขอมติของที่ประชุมประชาคม เพื่อให้สิทธิคณะกรรมการในการคัดเลือกผู้เข้ามาทำหน้าที่ทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง แต่ทั้งนี้จะต้องผ่านการรับรองจากสมาชิกด้วยนั้น ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุดา จิตรเกษม (2554, บทคัดย่อ, หน้า (3)-(4)) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ ตำบลห้วยยา อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของคณะกรรมการกองทุนมีความเหมาะสมต่อการให้บริการ และความเหมาะสมในการคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่บริหารงานกองทุนอยู่ในระดับมากตามลำดับ

รูปแบบของการพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิกที่ทำการกู้ยืมเงิน โดยสมาชิกที่จะสามารถทำการกู้ยืมเงินได้นั้น จะต้องเป็นสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน และจะต้องมีการฝากเงินสัจจะกับกองทุนไม่น้อยกว่าหกเดือน จึงจะสามารถทำการกู้ยืมเงินได้ โดยจะต้องส่งเอกสารเพื่อขอกู้เงินทุกวันที่ 15 ของเดือน และจะทำการรวบรวมรายชื่อผู้ประสงค์ขอกู้ หลังจากนั้น 2 – 3 วันทำการจะดำเนินการเรียกคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมเพื่อพิจารณาอนุมัติ ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุดา จิตรเกษม (2554, บทคัดย่อ,

หน้า (3)-(4) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ ตำบล หายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการดำเนินงานกองทุนพบว่ามีความรวดเร็วอยู่ในระดับมาก และมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเหมาะสมของผู้กู้เงินอยู่ในระดับรอง

สำหรับในส่วนการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ตามลำดับความจำเป็นนั้น จะมีความแตกต่างกัน เนื่องจาก ผลการวิจัยของสายสุตา จิตรเกษม พบว่าการจัดสรรเงิน และการพิจารณาเงินกู้มีความเสมอภาค และตามลำดับความจำเป็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งในเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม จะไม่มีการพิจารณาตามลำดับความจำเป็นในส่วนนี้

สำหรับการมีส่วนร่วม และการให้ความร่วมมือของสมาชิกที่มีต่อการบริหารงาน พบว่า สมาชิกจะเข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้านเป็นอย่างดี ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหา ปรับปรุง หรือพัฒนาการบริหารงานให้ดีขึ้น การตรวจสอบความถูกต้อง รวมถึงการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการเข้าร่วมการจัดประชุมประชาคม การชำระหนี้คืนกองทุน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศักดิ์ วงศ์ อ้ายตาล (2564, บทคัดย่อ, หน้า 1) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของประชาชน ตำบลเข้าแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการพัฒนา ด้านการตรวจสอบการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในการบริหารเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลอ้อมใหญ่ สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านอ้อมใหญ่ หมู่ที่ 8 ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งพบว่ามีปัญหาทางด้านการสรรหาคณะกรรมการเข้ามาทดแทน เนื่องจากการไม่มีค่าตอบแทน ทำให้สรรหาผู้ที่เสียสละเข้าร่วมการบริหารได้ยาก และปัญหาจากสมาชิกที่ทำการกู้ยืมเงินแล้วไม่ทำการชำระคืน ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายสุตา จิตรเกษม (2554, บทคัดย่อ, หน้า (3)-(4) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ในด้านของปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่าการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนของคณะกรรมการมีอยู่น้อย การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

ในด้านการดำเนินงานกองทุน ควรมีการเพิ่มระยะเวลาในการชำระเงินคืนของสมาชิกให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมในปัจจุบัน และไม่เกิดปัญหาการกู้ยืมเงินนอกระบบที่ซ้ำซ้อน และด้านโครงสร้างของกองทุน ควรมีการเพิ่มแรงจูงใจให้กับบุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ที่มีความรู้ ความสามารถเข้าเป็นคณะกรรมการ เพื่อให้เกิดการสับเปลี่ยนหมุนเวียนของคณะกรรมการกองทุนที่มากขึ้น และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกองทุนหมู่บ้านซึ่งอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เพื่อหาความเหมือนหรือความแตกต่างในการดำเนินงาน และศึกษากระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น

ในรูปแบบของการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อให้ได้รายละเอียด
ในขั้นตอนการให้บริการต่าง ๆ มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการรับสมัครสมาชิก การอนุมัติเงินกู้ หรือการประชุม
สามัญประจำปี (การประชุมประชาคม)

บรรณานุกรม

- ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์. (2562). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ศูนย์สันติวิธี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ผศ. ดร.อรรถัย กักผล. (2548). **คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. 2548** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : บริษัท คาริสมา มีเดีย จำกัด.
- วชิรวัชร งามละม่อม (2559). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม**. สืบค้น พฤศจิกายน 20, 2566 จาก https://learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html
- สมบัติ นามบุรี (2562). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์**. วารสารวิจัยวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, 2(1), หน้า 184-193.
- เอกพงษ์ สารน้อย และ สุกานดา สารน้อย (2563). **ปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม**. วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(2), หน้า 34.
- พระธวัชชัย สุนทรธมโม (2561). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล (2562). **การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จใจการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑามาศ พันสุวรรณ (2562). **การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประเดิม แพทย์รังษี (2556). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าหลวง อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี**. ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อรรถัย หนูสงค์ (2560). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ : กรณีศึกษา หมู่ที่ 1 ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชนดล ทรงเดชธรรานันท์ (2564). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.
- อรพินท์ สพอโชคชัย (2550). **การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- ถวิลวดี บุรีกุล (2551). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า

- เฉลียว บุรีภักดี และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.**
กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- พระดาวเหนือ บุตรสีทา (2014). **การสร้างเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายในการเผยแพร่พระพุทธรูปของชุมชนบ้านพบรมมนาสุข อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปฐมาภรณ์ บุษป้ารง. (2549). เครือข่ายทางสังคม. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 31(2),** หน้า 363.
- สนธยา พลศรี (2550). **เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- เสรี พงศ์พิศ (2548). **เครือข่าย : ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร : โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- นฤมล นิราทร (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ.** กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิน สือสวน (2530). **ปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาดังกล่าวในเมือง : ศึกษากรณี สหกรณ์เครดิตยูเนียนชุมชนหลังบ้านนังคศิลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธีรพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2544). **กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม.** ขอนแก่น : โครงการจัดตั้งมูลนิธิเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ชมรมนักวิชาการสาธารณสุข ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- พันธิยา ดอกไม้. (2565). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไพบุลย์ พูนพิพัฒน์. (2559). **ประสิทธิภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตำบลหนองน้ำใส อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. การค้นคว้าอิสระ** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สายสุดา จิตรเกษม. (2554). **ประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนชุมชนเมืองวัดศรีสุพรรณ ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระ** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อดิศักดิ์ วงศ์อ้ายตาล. (2564). **การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของประชาชน ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย. บทความ สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**
- วิชุดา สร้อยสุด. (2565). **แนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. บทความวิจัย วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 8(2),** หน้า 399-413.